

Afet bölgesi	Soma, Manisa	Tarih	20 Mayıs 2014
Hazırlayan	Dilek Sınmaz, dsinmaz@hayatadestek.org	Kapsadığı dönem	13-19 Mayıs 2014

1. Durum Özeti

13 Mayıs 2014 Salı günü Manisa Soma'da bulunan maden ocağında meydana gelen patlama ve yangın sonrası madende çalışan 787 işçi mahsur kaldı. Yaşanan afetin odak noktası Soma olmakla birlikte toplam 25 ilçeye yayılan geniş bir kayıp tablosu olduğunu biliyoruz. Kınık ilçesi 50 kayıp ile halen en fazla kayıpları olan ilçe konumunda. Soma, Savaştepe, İvrindi ve Bergama çok sayıda kayıpları olan diğer ilçeler. Yaşanan felaketten Manisa, İzmir, Balıkesir ve Kütahya illerinin farklı ilçeleri etkilenmiş olduğundan, birbirine yakın ilçelerden oluşan ancak geniş bir sahaya yayılmış bir kayıp tablosu görülüyor. Maden ocağı bölgesi, Soma ilçesine 20 km mesafede ve yerleşim alanlarına da uzak bir yerde bulunuyor.

İlk hafta boyunca afet bölgesindeki öncelik, mahsur kalan / kayıpları olan kişilerden haber alınması ve cenazelerin defnedilmesi oldu. Çeşitli illerden sağlık, itfaiye, arama kurtarma ekipleri ile toplamda 596 arama kurtarma personeli alanda faaliyet gösterdi. Özellikle Zonguldak ve Kütahya'nın Tavşanlı ilçesinden 12 ve 29 kişilik ekipler arama kurtarma çalışmalarında yoğun olarak görev aldı. İmbat Madencilik personeli ile arama kurtarma çalışmalarına katıldı. AKUT (Arama Kurtarma Derneği), MAG (Mahalle Afet Gönüllüleri) ve UMKE (Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri) gibi kuruluşlar maden girişinde çalışmalara yardımcı oldu. 18 Mayıs 2014 Pazar günü itibariyle arama kurtarma çalışmaları sona erdi ve alan tamamen boşaltıldı. 19 Mayıs Pazartesi günü itibariyle sahada yalnızca İş Teftiş Kurulu Başkanlığı müfettişleri ve jandarma personeli ile maden çalışanlarının bulunduğu belirtiliyor.

AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) ve Kızılay başta olmak üzere farklı alanlarda faaliyet gösteren STK, odalar, belediye hizmet sağlayıcıları, kamu kurumları ve sendikalar bölgede gözlem yapıyor.

2. Etkilenen Nüfus

	Toplam	Bilgi Kaynağı
Etkilenen kişi sayısı	787	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
Hayatını kaybeden kişi sayısı	301	AFAD
Sağ olarak çıkan kişi sayısı	486	AFAD

Başbakanlık 15 Mayıs günü kayıp kayıt merkezi kurduğunu açıklayıp maden bölgesinde işçi yakınlarını buraya yönlendirdi.

Maden felaketinden etkilenmiş 800'e yakın kişinin aileleri de hesaba katıldığında yaklaşık 4.000 kişinin insani yardım, koruma ve toparlanma süreçlerinde orta ve uzun vadede desteğe ihtiyacı olacak. Maden ocağının geniş bir bölgeye etki ediyor olması nedeniyle, özellikle psikososyal desteğe ve hukuki danışmanlığa ihtiyaç duyacak nüfus çok daha yüksek bir rakam olarak karşımıza çıkıyor.

3. İnsani Yardım ve Koruma Hizmetleri

Gıda Yardımı

Soma Belediye Mezarlığı'nda Kızılay, İHH İnsani Yardım Vakfı, Kimse Yok Mu Derneği, Beşir Derneği, Yardımcı Derneği ve bazı hayır kuruluşları toplu cenazelerin olduğu 15-16 Mayıs günlerinde gıda dağıtımını

yaptı. Soma Beşyol Devlet Hastanesi'nde İHH, maden bölgesinde Kızılay, İHH ve İyilikder gıda yardımında bulundu. Sıcak ve soğuk gıda ve içecek dağıtımı Soma Belediye Mezarlığı, Maden bölgesi ve Hastane önünde yeterli miktarda yapıldı, ufak çapta gıda yardımına özel gıda şirketleri tarafından da destek verildi.

Sağlık

Kızılay tıbbi personelini acil müdahale durumları için hazır bulundurdu. Türk Tabipler Birliği bölgede ücretsiz tıbbi yardım verdi. Belediyelerin ambulansları yanında UMKE de tıbbi destek sağladı. Ayrıca Uluslararası Doktorlar Birliği gibi tıbbi yardım kuruluşları da bölgede yer aldı.

Eğitim

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, madenci yakınları ve bölge okulları ile yapılan görüşmeler sonucunda felaketten etkilenen çok sayıda çocuk olduğunu açıkladı. Amerika merkezli Turkish Philanthropy Funds (Türkiye Hayır Fonu), Toplum Gönüllüleri Vakfı, Türk Eğitim Vakfı, Türkiye Eğitim Derneği ve diğer pek çok sivil toplum kuruluşu yetim kalan çocuklara eğitim bursu verme amaçlı çalışmalara başladıklarını belirtti. Örneğin Türkiye'de Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD) ile işbirliği içinde hareket eden Bridge to Türkiye Fund (Türkiye'ye Köprü Vakfı), maden ocağı faciası ardından yetim kalan çocukların eğitimlerini aksatmadan sürdürebilmeleri için ABD ile Türkiye arasında yardım köprüsü kurduğunu açıkladı.

Sosyal Koruma

Psikososyal Destek:

Soma'nın ekonomisinin madencilik üzerine kurulmuş olması nedeniyle, yaşanan bu felaket yalnızca kayıp yakınlarını değil tüm bölge halkının geniş çaplı ve sistematik psikolojik desteğe ihtiyaç duymasına yol açıyor. Aileleri, yaralıları ve bölgeye yardım sağlamaya gelenleri kapsayacak psikolojik destek verilmesinin önemli olduğu gözlemlendi. Türk Psikologlar Derneği (TPD)'nin yaptığı araştırma sonuçlarına göre, özellikle kazada hayatını kaybetmiş kişilerin yakınlarında travma sonrası akut dönemde çıkan çeşitli psikolojik belirtiler görülüyor. TPD'nin saha çalışması gözlemlerine göre çocuklarını, eş ve babalarını kaybeden, anne-baba, kadın, çocuk ve yakın aile mensupları başta olmak üzere kurtarma sürecinde görev alan ekipler, maden ocağında çalışan teknik personel ve diğer vardiyalarda çalışan madenciler psikososyal destek hizmetlerine gereksinim duyacak gruplardır.

Yakınlarının kurtarılmasını bekleyen ailelere psikososyal destek vermek amacıyla Kızılay, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarından oluşan 20 kişilik ekibiyle ve Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği üyeleri de olay yerinde psikososyal destek hizmeti verdi. Aynı şekilde, Bergama Adliyesi, Kırkağaç Soğuk Hava Deposu'nda kimlik tespiti yapan ailelere psikolojik destek verdi.

Psikososyal destek çalışmalarının eşgüdüm içinde yürütülmesi için AFAD tarafından, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Soma Huzurevi'nde Psikososyal Hizmetler Koordinasyon Merkezi kuruldu. Bu kapsamda oluşturulan Psikososyal Müdahale Planı'na göre Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın taziye ziyaretleri düzenlemesine, Sağlık Bakanlığı'nın uzmanlarının olaydan etkilenenlere psikososyal destek ev ziyaretleri gerçekleştirmelerine karar verildi. Akut dönem taziye ziyaretleri süresince 4 ilde 236 personel ile toplam 272 aileye ulaşıldı. Sağlık Bakanlığı ve Kızılay'dan 176 meslek elemanı, Kütahya'da 8 ekip, Balıkesir'de 12 ekip, İzmir'de 10 ekip ve Manisa'da 13 ekip ile 21 Mayıs 2014 Çarşamba gününden itibaren olaydan etkilenen birey ve ailelere psikososyal destek görüşmelerini gerçekleştirmeyi planlıyor.

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 83 psikolojik danışman toplam 79 okulu ziyaret ederek 'Okul Odaklı Kriz Müdahale Planı' çerçevesinde öğretmenlere yas süreci davranışlarına ilişkin bilgi verdi. Bakanlık önümüzdeki süreçte 3 ilde toplam 257 okulda 4.453 öğretmene ve 68.000 öğrenciye kriz müdahale planı kapsamında ulaşmayı hedefliyor.

Üsküdar Üniversitesi öğretim görevlileri ve öğrencilerinden oluşan bir ekibin yaşanan afetin ardından Soma'ya geldiği ve ailelerin kapılarını tek tek çalarak psikolojik destek vermeye çalıştıkları bildirildi.

Hukuki Destek

Afet bölgesinde kayıp yakınlarının haklarını bilmemesi ve delillerin paylaşılmaması gibi konular hukuki desteğin gerekliliğini gösteriyor. Ailelerin hakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması, felaket sonrası elde edebilecekleri hakların tamamından faydalanamamasına neden olabilir.

Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD), Türk Tabipler Birliği (TTB) ve Eğitim-Sen Soma bölge ofisinin oluşturduğu Kriz Masası ailelere ulaşma çalışmalarına devam ederken, ceza soruşturmasını takip etmek amacıyla vekalet alınması, Cumhuriyet savcılığı ile düzenli ilişkilenecek soruşturmanın sağlıklı yürütülmesinin sağlanması, protesto ve dayanışma eylemlerinden kaynaklı gözaltıların ve hak ihlallerinin takip edilmesi, düzenli bir basın bilgilendirme akışının sağlanması, bilimsel raporların hazırlanması ve yayımlanması işleri ile uğraşacağını bildirdi. Aynı zamanda "[Soma için Adalet Komitesi](#)"nin Yürütme Kurulunu oluşturan bu dört kuruluş, Eğitim-Sen Soma ofisinde toplanıyor ve inceleme ve raporlama çalışmaları yürütüyor. Komite ÇHD, KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu), TMMOB, TTB, İHD (İnsan Hakları Derneği), TODAP (Toplumsal Dayanışma için Psikologlar Derneği), ÖHD (Özgürlükçü Hukukçular Derneği), Manisa Akademik Odalar Birliği, Eğitim-Sen Soma Temsilciliği, Halk Cephesi, BDP, HDP, EMEP, Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi, SYKP (Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisi), Kaldıraç, ESP (Ezilenlerin Sosyalist Partisi) ve BDSP (Bağımsız Devrimci Sınıf Platformu)'den oluşuyor. Komite'nin çalışmaları sonucunda Soma Cumhuriyet Başsavcılığı'na dilekçe verilerek tutuklama talepleri ve şirket tüzel kişiliğinin malvarlığına el konulması talep edildi.

Diğer

Mobil telefon operatörleri bölgede maden, hastane ve mezarlık gibi yerlerde şarj üniteleri kurdu. Maden bölgesine Vodafone, internet ve telefon iletişim ihtiyaçlarının karşılanması için bir mobil araç yerleştirdi.

4. Planlanan Çalışmalar

Bölgede maden faciası sonrası duyulacak acil ihtiyaçların karşılanması için çeşitli yardım kampanyaları başlatıldı. Bunlar maddi yardımlar, eğitim bursları, psikososyal destek çalışmaları gibi çeşitli alanlarda yardımı öngörüyor.

Yardım Kampanyaları

[T.C. Başbakanlık](#)

Başbakanlık tarafından belirlenecek esaslar çerçevesinde harcanmak üzere Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı görevlendirilerek bir yardım kampanyası başlatıldı.

[Türkiye Büyük Millet Meclisi](#)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'nca, hayatını kaybeden madencilerin ailelerine destek olmak amacıyla yardım kampanyası başlatıldı.

[Türkiye Barolar Birliği](#)

Maden faciasında hayatını kaybeden işçilerin geride kalanlarına ve yaralanan işçilere maddi yardımda bulunmak üzere Türkiye Barolar Birliği de bir yardım kampanyası düzenliyor.

[Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu \(TESK\)](#)

TESK Manisa'nın Soma yaşanan felakette vefat edenler için yardım kampanyası başlattı. TESK'in 82 Birlik ve 13 Mesleki Federasyon aracılığı ile başlattığı kampanyaya ülke genelinden katılım bekleniyor.

[Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği \(TOBB\)](#)

TOBB, yaşamını yitirenlerin aileleri ve yaralıları için 5 milyon liralık bir destekte bulunmayı planlıyor. TOBB 81 il ve 160 ilçedeki Odalar ve Borsalarla birlikte, aileler için ülke çapında bir yardım kampanyası başlattı.

[Türk Hava Yolları](#)

Manisa'nın Soma ilçesinde meydana gelen maden faciası nedeniyle Türk Hava Yolları (THY) personeline yaptığı duyuruda hem İngilizce hem Türkçe yazılı "Taşın altına elini koyma sırası bu kez bizde" adlı yardım kampanyası başlattı.

[Milliyet Gazetesi](#)

Milliyet gazetesi Soma için bir yardım kampanyası başlatmıştır.

Eğitime Destek Kampanyaları

[Toplum Gönüllüleri Vakfı: Soma İçin Gençlik Bursu Fonu](#)

Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG) bu sene TOG'a kaynak yaratmak için hayata geçirdiği TOG Bazar etkinliğinden elde edilecek geliri Soma'da birinci derece yakınlarını kaybeden öğrencilere burs olarak aktarmaya karar verdi. Fon ile üniversite ve lise eğitimlerine devam eden gençlere eğitim hayatları boyunca destek hedefleniyor.

[Türk Eğitim Derneği: Eğitim Bursu Kampanyası](#)

Öğrencilerin eğitim giderlerini karşılamak üzere bir kampanya başlatıldı. Nakdi yardımın yanı sıra ailelere psikolojik ve eğitimsel (kitap, kırtasiye yardımları, gönüllü öğretmenlerce ders verilmesi) desteklerinde bulunulması planlanıyor. Sadece çocukların eğitiminde kullanılmak üzere toplanılacak tüm bağışlar, öğrencinin velisine TED Burs Sistemi dahilinde bir ödeme planıyla teslim edilecek.

[Milli Eğitim Vakfı: Eğitim Bursu](#)

Madende babasını kaybeden okul çağındaki çocuklar, Manisa Valiliği'ne başvurabilecek. Öğrenciler, durumlarını belgeleyerek ülkedeki yatılı ve pansiyonlu okullarda giyecek, yiyecek ve eğitim masrafları karşılanarak Milli Eğitim Vakfı tarafından okutulacak. Herhangi bir ilde üniversite öğrenimi gören gençlerin de Milli Eğitim Vakfı bursundan yararlanması mümkün olacak.

[Türkiye Genç İşadamları Derneği \(TÜGİAD\)](#)

TÜGİAD Ankara Şubesi Başkanı Türker Naslı, Soma'da yaşamını yitiren madencilerin çocuklarının eğitimine yönelik dayanışma kampanyası başlattıklarını açıkladı.

[Fenerbahçe Spor Kulübü](#)

Fenerium tarafından tüm kazancı, Somali çocukların eğitim masraflarını karşılamak için oluşturulan burs havuzuna aktarılmak üzere Soma tişörtleri tasarlandı ve Fenerium internet mağazasından ön satışına başlandı. 22 Mayıs Perşembe gününden itibaren tüm Fenerium mağazalarında da yerini alacak.

[Turkish Philanthropy Funds \(TPF - Türkiye Hayır Fonu\)](#)

TPF, toplayacağı bağışların %100'ünün kazazede ailelerin çocuklarına eğitim yardımı olarak gideceğini açıkladı. TPF üyesi olan 39 STK üzerinden bu fonun harcanacağı bildirildi.

Psikososyal Destek

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, hayatını kaybeden maden işçilerinin ailelerini ziyaret etmeye, ihtiyaç belirleme çalışmalarına ve kira / diğer ihtiyaçlar için para desteği yapmaya 16 Mayıs itibariyle başladı. Bakanlık, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarıyla çalışmalarına ise patlamayı takiben 8-10 gün içinde başlayacaklarını açıkladı. Bu çerçevede, destek verebilecekleri konular ve ortaklaşa çalışmalar için STK'larla iletişime geçeceklerini belirtti.

Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği ve Türk Psikologlar Derneği incelemelere başladığını, 21 Mayıs tarihinden itibaren ev ziyaretlerinin başlatılmasını, bu ziyaretlerde bir psikolog, bir psikiyatrist, bir sosyal hizmet uzmanı ve bir aile hekiminden oluşan 4'er kişilik 20 ekip oluşturulmasını, sonrasında ise çalışmalarını bölgedeki psikologlara devrederek sürdürülebilirliği sağlamayı hedeflediklerini açıkladı. Ayrıca Manisa civarındaki ilçeler için gezici ekipler, Manisa'ya uzak olan Balıkesir ve Kütahya ilçeleri için de psikososyal destek merkezleri kurmayı planladıklarını belirtiyorlar.

Türkiye Psikiyatri Derneği, yaşanan facianın ardından bölgede Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği bünyesinde Travma ve Afet Psikiyatrisi Çalışma Birimi üyeleri ve gönüllülerinin ruhsal destek sağlama konusunda çalışmaya devam edeceğini bildiriyor. Aynı şekilde, Türkiye Kızılay Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği, EMDR Derneği (Göz Hareketleriyle Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme) ile Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği üyelerinin de Soma'da gönüllü destek vereceği bildirildi.

5. Koordinasyon

AFAD, bölgede koordinasyondan sorumlu olup yardım dağıtımı, seyyar tuvalet kurulması vb. konularla ilgili yardıma ihtiyaçları olmadığını belirtti. Psikososyal destek ile ilgili olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na yönlendirme yaptı.

AFAD'ın koordinasyon rolünü üstlenmiş olmasına rağmen alanda bulunan aktörlerle ve olaydan etkilenmiş kişi ve aileleriyle sağlıklı ve düzenli bilgi paylaşımının olmaması koordinasyon açısından en büyük engel olarak karşımıza çıkıyor.

ÇHD, KESK, TMMOB, TTB gibi birçok kuruluşun öncülüğünde toplanan "Soma için Adalet Komitesi" bölgede hukuki destek alanında faaliyet gösteriyor.

Hayata Destek Derneği, bölgede orta ve uzun vadeli ihtiyaçları tespit etme çalışması yapıyor. Acil olarak sivil aktörler arası ve sivil aktörlerle kamu arasında bilgi akışının sağlanacağı bir köprü oluşması öncelikli ihtiyaçlar arasında gözüküyor.

Başbakanlık 17 Mayıs günü bir [genelge](#) yayınlarak yardımların tek elden AFAD üzerinden yürütülmesi için hesap numaraları paylaşmıştı.

6. Güvenlik

Maden bölgesindeki genel güvenliği jandarma sağlıyor. Polis, kamusal alanda ve Soma'nın belirli kontrol noktalarında kimlik denetimi yapıyor.

Çeşitli zamanlarda yapılan protesto yürüyüşleri Soma şehir merkezindeki Kazım Karabekir Caddesi'nde gerçekleşti. Polis TOMA, gaz, su, kalkan ve joplarla müdahalede bulundu. Sonrasında Manisa Valiliği Soma'da tüm gösteri, protesto ve yürüyüşleri yasakladı. Soma'dan olmayanların bölgede provokasyon yapacağına dair söylentiler mevcut.

17 Mayıs Cumartesi günü Çağdaş Hukukçular Derneği avukatları, dernek başkanı da dahil olmak üzere darp edilerek gözaltına alındı ve yakındaki bir okulun spor salonunda ters kelepçeli olarak tutuldu.

7. Öneriler

Soma'daki madende meydana gelen patlama ve yüksek sayıda kayıp sayısı ülkedeki pek çok kişi, kurum, kuruluş ve şirkete harekete geçirmiştir. Orta ve uzun vadeli ihtiyaçlara bakınca, psikososyal destek ve hukuki danışmanlık başta olmak üzere sosyal koruma mekanizmalarının oluşturulması, eğitim yardımları sağlanması ve alternatif geçim kaynakları için fırsatlar yaratılması en öncelikli müdahale alanları olarak karşımıza çıkıyor.

Gönüllü avukatlara vekalet vermeye çekinen aileler için hukuki süreç ve hakları ile ilgili bilgilendirme broşürlerinin, felaketten yoğun etkilenmiş köylerde dağıtılması, sosyal medyada paylaşımının sağlanması faydalı olacaktır.

Bölgede, madende çalışmayan ve geçimi doğrudan kömür çıkarmaya dayalı olmayan kişilerin de olaydan etkilenmiş olduğu dikkat çekiyor. Bölgenin tamamını kapsayacak psikososyal destek çalışmalarının çok ciddi fayda sağlayacağı gözlemler arasında. Belli bir merkez aracılığıyla ihtiyaç duyan herkesin faydalanabileceği bir yapının dışında mobil ekiplerin hayatını kaybetmiş işçi yakınları ve yaralı kurtulan işçiler / aileler ile beraber bölge halkına düzenli ziyaretler gerçekleştirmesi faydalı olacaktır.

Bununla beraber çocuk, genç ve kadınlara yönelik orta ve uzun vadeli sosyal koruma programlarının uygulanması ihtiyaçlar arasında. Yakınını kaybetmiş ailelerin geçimlerini sağlamaları için programlar oluşturulmalı, hane reisi olarak kalmış kadın ve çocuklar göz önünde bulundurulduğunda özellikle kadın odaklı istihdam ele alınmalıdır. Ayrıca, madende çalışmak istemediği halde başka geçim yolu olmadığı için tekrar madende çalışmak durumunda kalacak kişiler için alternatif geçim kaynakları araştırılmalı ve teşvikler verilmelidir. Bu çerçevede, çocukların ve gençlerin okuması için verilecek uzun soluklu burslar çok büyük önem taşımakta.

ILO'nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) 176 no'lu sözleşmenin imzalanması ve mevzuatın uygulanmasının sağlanması için savunuculuk faaliyetleri bundan sonra benzer olayların gerçekleşmemesi için önleyici olacaktır.

Tüm bunları yaparken de STK'ların ve diğer aktörlerin birbirleriyle bilgi paylaşıyor ve koordineli bir şekilde hareket ediyor olması kritik. Bu hem bölgeye aktarılan kaynakların israf edilmemesi hem de paydaşlar arası dayanışma kültürünün gelişmesine sağlayacağı katkı bakımından önemli. STK'lar tarafından oluşturulmuş platformların Soma için seferber edilmesi ve STK-kamu iletişimini arttıracak yapıcı savunuculuk faaliyetleri uzun vadede barışçıl ve etkili çözüme ulaşmada faydalı olacaktır.

İletişim Bilgileri

	İsim	Cep no.	Telefon	E-posta adresi
Program Koordinatörü	Gonca Girit McDaniel	+90-554-602 0269	+90-216-336 2925	ggirit@hayatadestek.org
Proje Yöneticisi	Didem Özden	+90-542-745 1975	+90-216-336 2925	dozden@hayatadestek.org